

Brengt Trump de liberale wereldorde in gevaar?

Donald Trump kent het verschil niet tussen Amerika's vrienden en vijanden, en hij laat Poetin een wig drijven tussen Amerika en Europa. Met zijn eigengereidheid brengt Trump de liberale wereldorde in gevaar, vrezen heel wat denkers en analisten. Ze achten een globale recessie niet denkbeeldig, en wie weet is zelfs een nieuwe wereldoorlog in de maak. Maar Trumps bewind biedt ook kansen. De optimisten wijzen erop dat Europa zich nu al sterker laat gelden, tegenover de VS en tegenover de rest van de wereld.

VOLGENS DE OPTIMISTEN IS RUSLANDS VOORDEEL SLECHTS TIJDELIJK

'Europa grijpt nu al zijn kansen'

Trumps disruptieve presidentschap speelt Rusland in de kaart. Maar in de post-westerse wereldorde, waarnaar we hoe dan ook evolueren, is elk voordeel slechts tijdelijk. Niets belet Europa dus om een meer prominente rol op te eisen. De EU grijpt die nieuwe kansen al volop.

Karin De Ruyter, Ine Roox

BRUSSEL | Op de Navo-top en op de bilaterale ontmoeting met Poetin toonde Donald Trump zich een narcistische leider, die zichzelf beschouwt als de belichaming van de Amerikaanse staat, stelt ere-gewoon hoogleraar Rik Coolsaet, die Trump als een 'hedendaagse zonnekoning' omschrijft. 'Trumps buitenlands beleid versnelt het verlies aan geloofwaardigheid van Amerika in de rest van de wereld.'

Coolsaet ziet Trumps unilaterale optreden in het buitenland als de klassieke reactie van een grootmacht die aan invloed verliest. 'Het illustreert niet Amerika's sterkte, maar juist zijn zwakte. We evolueren hoe dan ook naar een post-westerse wereldorde, en Barack Obama was de eerste Amerikaanse president die in dat veranderende kader ten volle de limieten beseftte van Amerika's macht. Daarom koos Obama ervoor om de wijzigende machtsverhoudingen en de krimpemde rol van Amerika op te vangen met sterkere multilaterale spelregels, die de wereldpolitiek ook meer voorspelbaar moesten maken.'

Vaste spelregels

Intussen speelt Trumps disruptieve presidentschap duidelijk Poetin in de kaart. De Russische president geniet ervan om zijn tegenstanders, de VS en de EU, tegen elkaar uit te spelen. Maar, zo benadrukt Coolsaet, in de post-westerse wereldorde is elk voordeel slechts tijdelijk. En daarmee kan Europa dan weer zijn voordeel doen.

‘De nieuwe wereldorde is heel vluchtig. Er ligt niks vast en dat creëert een gevoel van onzekerheid’, zegt de expert internationale betrekkingen. ‘Maar dat leidt ook tot nieuwe kansen en tot keuzes. Europa is die kansen al volop aan het grijpen. Het spreekt vaste spelregels af met China, dat daartoe nooit eerder bereid was, en het werkt aan handelsverdragen met Canada, met de Mercosur-landen en het sloot deze week een lucratief handelsakkoord af met Japan.’

Handel, en niet militaire macht, is voor de Europese Unie een manier om haar internationale rol op te eisen, en via die weg een op regels gebaseerde wereldorde te bevorderen. Zo bevordert het nucleaire akkoord met Iran zeker een veiligere, kernvrije wereld, maar houdt het tegelijk profijt in voor Europese bedrijven. Als Europa zich niet intern laat uithollen en verzwakken, dan heeft het de kans om mee te schrijven aan de regels van de nieuwe wereldorde, zegt Coolsaet.

Klimaatakkoord

Ook Nicholas Dungan, senior fellow van de Atlantic Council en lesgever aan de prestigieuze Sciences Po in Parijs, ziet kansen voor Europa. Zelfs om de relatie met de Verenigde Staten op een nieuwe leest te schoeien – ondanks Donald Trump.

Vermits Trump geen onderscheid maakt tussen zichzelf en zijn functie, moet Europa een tweesporenbeleid volgen, waarbij een verschil gemaakt wordt tussen de relatie met het individu Trump en die met de VS als land. ‘Trump moet geïsoleerd en in toom gehouden worden’, zegt Dungan aan de telefoon. ‘Maar de relatie met de VS kan verbreed en verdiept worden. Daarmee bedoel ik niet een relatie van staat tot staat of van elite tot elite, maar van natie tot natie.’ Allerlei actoren kunnen daar een rol in spelen: bedrijfsleiders, academici, wetenschappers, denktanks, deelstaten en hun gouverneurs...

Heruitvinden

‘Er wordt gezegd dat Trump de Verenigde Staten heeft teruggetrokken uit het Klimaatakkoord. Maar eigenlijk heeft hij alleen de Amerikaanse federale regering eruit teruggetrokken. Tal van Amerikaanse staten en grote steden willen zich wel houden aan de afspraken die in Parijs gemaakt zijn.’

Ook volgens Dungan is het niet Donald Trump die de bestaande wereldorde op de helling heeft gezet. ‘Trump kon die wereldorde alleen maar aanvallen omdat er al een probleem was. De instellingen die opgericht zijn na de Tweede Wereldoorlog – de Bretton Woods-instellingen, de Navo, de VN – functioneerden goed in de periode van de Koude Oorlog. Maar sinds 1989 is de wereld fundamenteel veranderd. Als een bezoek van Trump aan de Navo nodig was om dat in te zien, heb je niet goed opgelet. Dat betekent niet dat de westerse wereldorde noodzakelijk ten einde is. Wel dat we haar moeten heruitvinden en herdenken.’